

“Les institucions de Catalunya han perdut pes i imatge”

Entrevista amb l'expresident de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol i Soley (Barcelona, 1930). Tot i haver deixat la primera línia de la política, continua la seva activitat, ara centrada en l'anàlisi i la reflexió política des de la fundació que porta el seu nom. Aquesta activitat i la seva experiència el converteixen en observador preeminent del moment polític que viu Catalunya.

S'ha acabat el procés estatutari. De qui no és aquest Estatut, a més del PP?

—Jo dic que és del poble de Catalunya. I ja està. Però el que sí que crec és que, sense CiU ni l'acord Mas-Rodríguez Zapatero, no n'hi hauria hagut. Dit això, repeteixo, l'Estatut és de tothom i no vull excloure ningú.

—En un article recent, vostè mateix criticava que el Mundial ha demostrat que els que reclamaven el “patriotisme constitucional” de Habermas per a l'espanyolisme mentien. Però aquest patriotisme fred i legalista no és exactament el que s'ha reclamat en la negociació i aprovació de l'Estatut?

—Jo el que dic és que no va per a nosaltres el patriotisme constitucional. Comprenc que els alemanys se l'inventessin després de la Segona Guerra Mundial. Però no va per a nosaltres, perquè no tenim res a amagar. Com a poble, haurem comès els nostres errors, tindrem les nostres misèries i haurem fet les nostres malifetes... Però en conjunt podem assumir la nostra història clarament.

—Finalment, aquest patriotisme constitucional és el que s'ha buscat per aprovar l'Estatut. S'ha demanat racionalitat per sobre de sentiment, no?

—Home, de racionalitat, sempre se n'ha de demanar. Però, a veure, tota acció humana, individual o col·lectiva necessita la combinació de dues coses: la intel·ligència i l'emoció. Ara s'ha posat de moda això de la “intel·ligència emocional”, però és més vell que Matusalem. En la intel·ligència, la racionalitat és necessària. Però també l'emoció. En l'Estatut arriba un moment en què s'ha hagut d'actuar amb racionalitat i amb sentit de la mesura de les possibilitats i de realisme. Ara, és evident que un país també ha de tenir un component d'emoció, de consciència de país. És un error pensar que ara ve una època en la qual l'única cosa important és la gestió. La gestió seriosa, metòdica, competent és necessària. Però un país, i més Catalunya, que sempre ha de fer un sobreesforç, necessita que hi hagi un sentiment i una ambició de país profunds.

—En canvi, el referèndum de l'Estatut ha estat absolutament desprovist d'emoció.

—Això és conseqüència de la confusió del sistema de negociació que hi ha hagut. I al seu torn, és conseqüència d'un mal plantejament inicial de l'Estatut, aquí i a Madrid. Especialment d'aquells qui inicialment el plantegen, de manera errònia, pensant que no ha de sortir. Quan es troben que potser sí que

pot tirar endavant, es posa en marxa tot un moviment que arrossega aquest pecat d'origen. De tota manera, la voluntat de tirar-lo endavant hi ha estat, si no, amb tantes dificultats com hi ha hagut, no hauria sortit. De portes enfora les institucions de Catalunya han perdut pes i imatge.

Un dia, en una reunió de la plana major de Convergència i Unió, en Mas ens reuneix i ens diu que CiU no pot jugar a l'estratègia del no, perquè, encara que sapiguem quin és l'origen de tot això, que pròpiament i de debò no era l'Estatut, si pot sortir un Estatut més bo del que tenim hem de dir que sí. Però, perquè surti, hem d'estar disposats a dir no, a dur les coses al límit. Per tant, això és patriotisme. El manual de l'oposició, que és un manual dolent, diu que sempre s'ha de fer la punyeta al Govern. En aquest cas, a CiU ens podíem sentir temptats de mirar de fer fracassar-ho tot. Per tant, aquest és un gest clar de patriotisme que ha sortit bé, en el sentit que tenim un Estatut millor del que teníem. El cost de tot plegat, de tota manera, potser ha estat per a tothom...

—De tota manera, una mica de dutxa escocesa sí que hi ha hagut, no? L'estratègia de CiU, fins al 30 de setembre, nacionalment era molt exigent, i la del 21 de gener es torna al patriotisme fred...

—No es torna al patriotisme fred, es topa amb una reacció que, de fet, qualsevol persona que conegui el país —que vol dir Catalunya, però sobretot Espanya— sabia que poc o molt hi seria, i que és una reacció molt hostil.

—Per tant, hi va haver una certa dutxa freda?

—Arriba un moment que el patriotisme passa per l'acceptació de la realitat. Parleu de “dutxa freda”, però la que es podria haver produït per un fracàs absolut, a més amb molts danys col·laterals, era pitjor. Segur que hi ha un cert sentiment de frustració de com han

anat les coses. Però el sentiment de frustració que hi hauria hagut si haguessim quedat absolutament a zero, només amb passius, hauria estat molt més gran.

En tot cas, ara hi ha coses que hem de saber explicar a la gent. En primer lloc, aquest Estatut és millor que el que teníem. A més, aquest Estatut no està acabat, no només pel que pugui dir el Tribunal Constitucional, sinó per la manera com l'interpreti el Govern i pels temes de finançament. Per tant, no es tracta de fer una reivindicació nova, sinó de reivindicar que aquest Estatut s'apliqui generosament, com diu el president del Govern... Tot i que no seria la primera vegada que el president del Govern se'n desdiu. Jo no li demano generositat, li demano que l'Estatut s'apliqui amb justícia i sense enganys.

I amb aquest Estatut, hem de començar a treballar. Ara el país està en una cruïlla i amb urgències. Aquest Estatut l'hem de fer servir per superar aquesta cruïlla.

—Quina edat tenen ara els polítics que reclamaran una nova relació entre Catalunya i Espanya?

—No ho sé. Ara el que cal és que l'Estatut s'apliqui bé, perquè això no s'ha acabat. Els polítics joves d'ara el que han de fer és agafar aquest Estatut, no només amb voluntat de gestió, sinó amb voluntat de país, amb patriotisme i amb sentit positiu de construcció, i és clar, treure'n tot el suc possible. De l'Estatut que teníem, n'hem tret molt de suc, magrat tot. I és més dolent.

—Quina contribució es reconeixerà al president actual de la Generalitat? Més al 30 de setembre que al final?

—No em toca dir això. Aquí ha passat una cosa molt atípica, però. La negociació s'ha fet d'una manera estranya. CiU Sempre ha tingut un paper molt decisiu. Quan l'Estatut era a Catalunya, es podia entendre perquè tenia la minoria de bloqueig. Però després aquest paper va continuar a Madrid. I finalment, l'Estatut el salva un pacte entre Rodríguez Zapatero i Mas. I la negociació de l'Estatut, sobretot a partir d'aquell 21 de gener cèlebre, la porten el PSOE —sobretot el Govern de Madrid, i bàsicament Rodríguez Zapatero— i CiU —en Mas i més gent, com en Duran, o bé en Quico Homs, la Núria de Gispert i en Camp—. Mentre que, en

realitat, el més lògic hauria estat que la negociació l'hagués dut, per la part d'aquí, el govern tripartit, amb el president al capdavant, i demanant a CiU que s'hi afegís. No ha anat així, no. Però en tot cas, un judici sobre el president de la Generalitat no el vull fer.

—Han passat dos anys i mig des que vostè va abandonar la presidència de la Generalitat. Com ha evolucionat la institució en aquest temps?

—La institució més aviat ha evolucionat a la baixa, a la baixa. A més, la idea d'institució, com a element vertebrador del país, no hi és. Sempre ho dic, una institució que per promocionar-se fa anuncis que semblen fets per a un producte de perfumeria vol dir que no funciona... Com allò de la "C", o allò de "com tu"... Això no és! En el país en general i en la mateixa institució hi ha hagut, com a conseqüència de tot això, un gran desconcert.

Però, en fi, això es pot recuperar. Es recuperarà... Es recuperarà si hi ha la voluntat de fer-ho. I hi ha la base suficient per recuperar-ho.

Un periodista en una ocasió va dir que a Catalunya la presidència de la Generalitat tenia un cert valor pairal. No en el sentit ruralista, sinó en el sentit institucional per damunt de tot. I això hi ha estat sempre. Per tant, la capacitat de recuperar aquest prestigi hi és, perquè això, la mateixa institució ho té.

—En què ha canviat la percepció de portes enfora?

—De portes enfora les institucions de Catalunya han perdut pes i imatge, això és evident.

—Per exemple, un president de qualsevol comunitat autònoma era diferent que el de la Generalitat o el lehendakari?

—I encara ho és. I el lehendakari és el lehendakari. La presidència de la Generalitat ha estat en una certa crisi, però, de fet, el fonamental roman.

El que queda ara és la institució. El que passa és que s'haurà de recuperar una mica la imatge i el prestigi.

—Un president de la Generalitat també ha de fer per aparentar alguna cosa més que la representació d'una comunitat autònoma de règim comú?

—S'ha de fer un esforç d'aparença i de realitat. Cosa que és possible, perquè Catalunya no és una comunitat autònoma més. Per a nosaltres Catalunya és una nació, però fins i tot per a aquells que consideren que no ho és, no és una comunitat autònoma més. Si ara qualsevol comunitat autònoma, qualsevol, demana la reforma de l'Estatut, no es produirà la reacció que hi ha hagut amb la proposta del de Catalunya, ni en intensitat, ni en extensió.

Hi ha una realitat. Ara, aquesta realitat s'ha de fer valer, plantejant les coses

bé, governant bé... I de vegades també, no dic amb aparença, però sí fent d'una manera les coses que també et distingeixen. I això es pot fer.

—**Hi havia qui afirmava que quan vostè s'apartés de la primera línia, CiU es desfaria.**

—Hi havia dues profecies d'aquestes. L'una era aquesta que CiU desapareixeria, i l'altra, que les relacions amb Madrid serien molt bones...

—**El temps ha demostrat que ni l'una ni l'altra. Per què creieu que aquelles prediccions han estat errònies?**

—La federació i la gent que ha vingut darrere, sobretot en Mas, ho han fet bé. I la veritat és que també ha ajudat la manera d'actuar del tripartit...

El partit ha aguantat. Tot allò de la suposada inconsistència, que no hi havia res després de Pujol... Doncs, res de res.

—**També es deia que Convergència era més un moviment que un partit.**

—Convergència té un defecte, no és ben bé un partit. És un partit però amb un cert aire de moviment. En aquest sentit això ha estat un motiu de feblesa.

Després hi ha un altre fet. Hi pot haver gent sectària dins Convergència, però la naturalesa de la formació és molt poc sectària. Amb la qual cosa, en política, de vegades es paga. A mi ningú no m'acusa d'això. Hi ha qui diu

que "aquells anys de Convergència van ser uns anys foscos!"... Escolti'n, portin-me qualsevol alcalde socialista, el Nadal de Girona, per exemple, o en Siurana de Lleida, o en Maragall de Barcelona... Em poden dir quan és que CiU, quan hi ha hagut una necessitat de la ciutat, el govern no hi va fer costat? El cas dels Jocs Olímpics n'és un dels més clars. El manual de l'opositor diu que ens hi hauríem d'oposar... Hauria estat un disbarat, però ho podríem haver fet. No hi ha res més fàcil que fer fracassar una iniciativa com aquesta, però hauria estat una bestiesa molt gran. Això, que pot ser una feblesa per a la formació, és alhora una fortalesa.

El cert és que en el moment de la veritat la gent ha respost bé. El 2004 vam passar un any molt difícil. Perquè clar, l'Estatut d'Autonomia no es va plantejar inicialment per aconseguir-lo. Es considerava que era impossible amb el govern del PP que venia... Es va fer per lligar bé el tripartit, per —com que dirien que no— tenir una arma política contra el PP, i per arraconar políticament CiU. D'unitat en la negociació, no n'hi ha hagut mai... Tot això, més el trasbals al país per tot plegat, va fer que el 2004 fos un any per a nosaltres molt difícil. Sobretot el primer semestre. Hi va haver aquella reacció comprensible però no vàlida políticament contra la Constitució europea a Convergència.

Tot allò va generar un moment de crisi. Però es va superar molt bé i ara està molt bé, Convergència.

—**El tripartit tenia un gen autodestructiu per culpa de les percepcions contraposades sobre la qüestió nacional?**

—Bé, de tot plegat. Segur que el tenia, aquest gen. Però, a part d'això, la clau de tot és que el tripartit no tenia un projecte clar de país.

També hi ha hagut un desconeixement de moltes realitats. Per exemple, del que era la realitat espanyola amb el plantejament de l'Estatut. Un desconeixement, per exemple, de la situació escolar a Catalunya. La prova és que després alguna de les coses que ha fet el Departament d'Ensenyament han agafat la línia de CiU, com el reconeixement de la doble xarxa escolar. El pacte escolar és això.

Hi ha una cosa molt dolenta que és que quan uns accedeixen al Govern, sobretot després de molts anys de Govern d'un altre, diuen: "molt bé, ara ho farem tot nou". Llavors es plantegen d'aturar-ho tot per reestudiar-ho i demostrar que tot ho faran millor. Com en el túnel de Bracons, "no el farem", deien, però al final diuen que sí, però "el farem una mica diferent, una mica guerro i una mica més car i quedarem bé". Que s'ha de posar una presó a un lloc concret, llavors diuen "que no, que ho hem d'estudiar bé"... I l'acaben fent 300 metres més enllà. És això d'"aturar-ho tot, que segur que estava mal fet, que hi hauran interessos ocults, que patapim i patapam...". Això no és bo.

Les iniciatives que ha pres un govern anterior, si no són manifestament dolentes, cal continuar-les. Naturalment, si són radicalment contràries a la teva doctrina política, no les pots mantenir, és clar. Però és millor per a la institució i el país mantenir una continuïtat amb tot allò que es pugui. Amb algunes coses no ho han fet, i així han posat en crisi l'Institut Ramon Llull, o han tancat les oficines de Roma o les de Casablanca i Varsòvia, però el Copca (Consorci de Promoció Cultural de Catalunya) l'han mantingut. Potser perquè era una cosa de gran dimensió. Déu nos en guard, que l'haguessin aturat per estudiar-lo.

—**Es parla de si un xarnego pot ser o no president de la Generalitat, pe-**

rò aquest mateix xarnego és prou català per quedar invalidat per presidir un Govern espanyol?

—Això és molt perillós, eh... La paraula xarnego ja fa molts anys que vam fer una campanya per fer-la desaparèixer. Parlo ja de l'època de Franco. I fins fa quatre dies la paraula xarnego no la deia ningú!

—De fet, la va posar de moda Jordi Sevilla.

—Per això, va ser ell qui va dir que un xarnego no podia ser president de la Generalitat. Nosaltres, no! No ho hem dit mai. El que és important és saber quina idea es té de país. Hi ha catalans de vint generacions que tenen una idea de país absolutament abandonista.

A veure, nosaltres podem estar enfrontats a Montilla perquè és del partit socialista i sobretot perquè el seu projecte de Catalunya és diferent del nostre. I hi podem estar en contra perquè quan ell parla de "gestió", nosaltres diem que sí, però que a més de "gestió" hi ha alguna cosa més. O per quan diu que s'ha acabat tot el tema nacional. No, no, a Catalunya el tema nacional no s'acabarà mai, sempre tindrem necessitat de defensar la nostra identitat. Podem estar en contra pel concepte de país, però no pel tema del lloc de naixement. Veig que ara en Montilla es refereix a en Prat de la Riba. I ja és hora que algú del PSC el recordi. Però en parla com a bon gestor. Que ho va ser. Però és que, a més, i sobretot, va introduir sentiment de país, sentiment de pàtria i il·lusió col·lectiva. I va defensar a peu i a cavall els elements constituents de la nacionalitat catalana.

—Vostè sempre n'ha parlat molt bé, de José Montilla.

—...I d'en Corbacho, i d'altres. Jo no els he criticat mai. Bé, potser els he criticat per algun tema local, però res més.

—Xabier Arzalluz diu que Rodríguez Zapatero acabarà amb Ibarretxe tal com ha acabat amb Pasqual Maragall. Ho creu possible?

—No ho crec. No crec que passi.

—Fins a quin punt es pot imaginar una pau a Euskadi que exclouï el PP?

—Crec que sí que pot ser, és imaginable. És difícil, però pot ser.

Actualment, el procés de pau irlandès, no a Anglaterra, però sí a l'Ulster, no l'accepta tothom, els unionistes no l'accepten.

CESEC TOMAS

—Quina sortida hi ha per a l'articulació política d'Europa, un cop fracassada la Constitució de Giscard?

—L'articulació política d'Europa segurament s'ha de fer amb una ambició més modesta. No es deu poder fer una Constitució. Suposo que és el que s'intentarà a partir de l'any que ve, trobar una formulació menys ambiciosa, però que sigui eficaç per al funcionament.

A part d'això, Europa té una crisi molt important des d'un punt de vista d'idees polítiques, de filosofia social i de moral col·lectiva.

—I d'un patriotisme gèlid, en aquest cas?

—Sí, és clar. Hi ha un patriotisme europeu gèlid. Hi ha molta fredor davant de tot el que siguin valors col·lectius i coses que obliguin a un cert esforç. En aquestes condicions, amb poca voluntat d'assumpció de responsabilitats, tant en el terreny individual com col·lectiu és complicat. I Europa també té un gran problema demogràfic, amb inseguretat de la gent, pors... No és un problema polític només. És més complex.

—En aquest context, la política exterior del Govern espanyol ha recuperat prestigi amb el PSOE?

—Jo crec que no. La millor política exterior espanyola que hi ha hagut, clarament, va ser la de Felipe González. Després Aznar va jugar molt fort. De

fet, durant uns anys, li va sortir molt bé, però es va deixar dur per l'eufòria i va assumir riscos excessius... Llavors va passar el que va passar. I també va tenir una mica de mala sort. Però de tota manera, crec que hi va haver una sobrevaloració de les forces de l'Aznar i d'Espanya.

Jo crec, però, que ara no s'ha recuperat. Va tenir un bon nivell amb Felipe González. Amb l'Aznar, a la seva manera, també hi va haver un cert nivell. Però es va entusiasmar, es va excedir i hi va haver el catacraf final, amb una mica de mala sort. En el sentit que l'atemptat [de l'11 de març del 2004, a Madrid] es va produir en el pitjor moment que li podia passar.

—Per un accés de visibilitat internacional d'Espanya?

—Sí, però aquesta visibilitat, tres mesos abans o tres mesos després, no hauria tingut les mateixes conseqüències.

A veure, Espanya era un país emergent. Això el va obnubilar. Però encara que Espanya fos un país emergent, no tenia prou força per jugar amb foc. No tenia prou força per anar a les Açores. Potser podia anar a l'Iraq, com ho va fer en Berlusconi —i els italians encara hi són—, potser. Però, en tot cas, segur que no podia jugar tan fort.

*Salvador Cot
Enric Rimbau*